

Ljudlek: Från ord till mening

En lektion i Ljudlek i grupp: säga, bygga, skriva och läsa meningar, för F–2

Läsning · F–2 · 30 minuter per pass, tre till fem pass i veckan · 2–12 elever

Eleverna säger en mening efter dig, lägger en kloss för varje ord och bygger den ord för ord med bokstäver ur en hög, med mellanrum, stor bokstav och punkt. Sedan byter den ena i paret ett ord, och den andra läser meningen. Lektionen hör till Ljudlek i grupp och har samma ljudstart och avslut som de andra lektionerna.

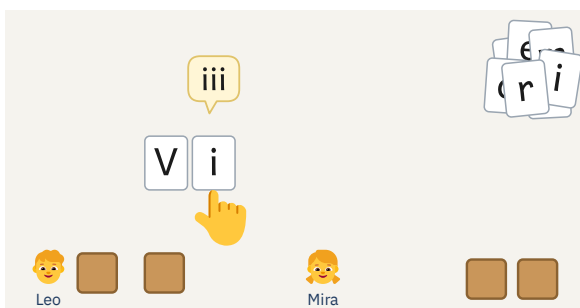
Hör till	Ljudlek i grupp, förmåga 9 av 9: Läsa och skriva meningar		
Område	Läsning	Årskurs	F–2
Format	liten grupp, par	Tid	30 minuter per pass, tre till fem pass i veckan
Period	Två till fyra veckor	Grupp	2–12 elever
Uppdaterad	28 oktober 2026		
Material	bokstavskorten, speglar, bokstäver att bygga med, klossar, whiteboardtavlor och lappar, snabbmallen · allt material under Materialet		

Så gör eleven

De fyra bilderna är ur lektionens film, där paret bygger meningen ur högen, byter ett ord och läser den nya meningen. Filmen på metodens sida visar samma sak i rörelse.

1 • Leo lägger klossarna för lärarens mening.

2 • Klossarna ligger kvar, och Leo bygger Vi.

3 • Mira bygger ler, och paret läser från början.

4 • Mira läser ett ord hon inte har hört.

I Från ord till mening säger eleverna en mening efter dig, lägger en kloss för varje ord och bygger meningen ord för ord med lösa bokstäver ur en hög mitt på bänken. Lektionen hjälper eleven med det som gör en mening svår att skriva och läsa: eleven glömmer meningen medan hen bygger, orden flyter ihop utan mellanrum, stor bokstav och punkt faller bort, och eleven läser det hen tänkte i stället för det som står.

Syftet är att eleverna ska kunna säga en kort mening, bygga den med mellanrum, stor bokstav och punkt, och läsa den, så att de kan skriva och läsa sina första meningar själva. Ditt uppdrag är att visa hur du säger, bygger och läser meningen, att låta eleverna säga den igen innan de bygger, och att låta dem läsa det som ligger, också kamratens nya ord.

Gruppen tar Från ord till mening efter Från ljud till ord. Lektionen tränar det som ljudkollens uppgift 9 prövar, där eleven läser fyra påhittade ord. Ljudkollen står i Ljudlek i grupp, och Från ord till mening hör till förmåga 9, Läsa och skriva meningar, i lektionsbanken där.

Så används lektionen

Passet har samma ram i alla lektioner: fem minuter ljudstart, 20 minuter lektion i fyra steg och fem minuter avslut. Ljudlek i grupp beskriver gruppen, dagens elever och ljudkollen. I Från ord till mening går ni igenom raderna i Så blir lektionen svårare på två veckor med fem pass i veckan eller tre till fyra veckor med tre pass. Ta nästa rad när dagens elever själva skriver en mening med alla ord, mellanrum, stor bokstav och punkt, två pass i följd. När gruppen är klar med lektionen gör du mätningen efter perioden, och uppföljningen i Ljudlek i grupp säger hur varje elev går vidare.

Lektionen är klar när du har sett fler än hälften av eleverna själva skriva en mening med alla ord, mellanrum, stor bokstav och punkt i steg 4 i raden Egen mening, och fler än hälften sedan har läst alla fyra orden i ljudkollens uppgift 9.

Tre saker att hålla fast vid

Låt eleven säga meningen igen och lägga en kloss för varje ord innan hen bygger. Klossarna ligger kvar, så att hen kan peka på dem och säga meningen igen. Eleven bygger ett ord i taget med en bokstav för varje ljud och lämnar ett fingers mellanrum, så att orden inte flyter ihop. Efter varje ord läser hen från början med fingret under, så att hen läser det som ligger och inte det hen tänkte.

Så blir lektionen svårare

Meningen	Så låter det	Så gör ni
Två ord	Ola ler.	Gruppen börjar här. Meningen har ett mellanrum, stor bokstav först och punkt sist.
Tre ord	Vi ser solen.	Meningen har två mellanrum. Ordet i mitten är ofta kort, till exempel ser, har eller tar, och eleven glömmer det lätt.
Fyra ord	Vi vilar i solen.	Meningen har tre mellanrum, och eleven har mer att hålla kvar. Säg meningen igen före varje ord, om det behövs.
Egen mening	Ola ser mos.	Eleven säger en egen mening på två till fyra ord eller byter två ord i en mening ur tabellen Meningarna.

Meningarna till varje rad står under Meningarna. I raden Egen mening säger alla en egen mening: du säger din och skriver den på tavlan, paret säger sin för dig när du går mellan paren, och sist skriver var och en sin egen. Har den egna meningen ett ord som inte stavas som det låter, till exempel jag eller och, skriver du det på tavlan, och paret bygger det efter tavlan. Säger eleven bara ett ord, som Mira, svarar du: "Mira. Vad gör Mira?" Om högst hälften av eleverna läser alla fyra orden i ljudkollens uppgift 9 efter raden Egen mening, tar ni raderna Fyra ord och Egen mening igen.

Ett pass på 30 minuter

Lektionen går i fyra steg, från att du visar till att var och en gör själv.

Passet tar 30 minuter när ni ses tre eller fyra gånger i veckan. Ses ni varje dag, eller orkar eleverna inte så länge, som ofta i förskoleklass, räcker 20 minuter.

Ett pass på 20 minuter: Ljudstart 0–3 minuter, meningen på tavlan 3–5, meningen ur högen 5–9, byt ett ord 9–14, skriv meningen 14–18 och avslut 18–20.

Ljudstart 0–5 min	Meningen på tavlan 5–9 min	Meningen ur högen 9–15 min	Byt ett ord 15–20 min	Skriv meningen 20–25 min	Avslut 25–30 min
Alla i kör · alla svarar		Växlande · du visar, tillsammans, i par, själv			Gemensamt · ett ord var

Fas	Rutinen i 4 steg	Så leder du det
Före passet	Lägg gruppens små bokstäver i en hög per par och de stora mellan två par. Ta fram bokstavskorten, speglarna, klossarna och whiteboardtavlor. Skriv de stora bokstäverna som dagens meningar behöver bredvid de små i hörnet av tavlan. Skriv raden, dagens ljud och dagens elever i snabbmallen.	
Ljudstart 0–5 min		Visa dagens ljud, sätt ihop fem ord och dela upp fyra, som i Ljudstarten. Alla svarar samtidigt.
Meningen på tavlan 5–9 min	1. Du säger meningen, lägger klossarna och skriver den ord för ord på tavlan.	Ta en mening ur raden och tänk högt medan du skriver. Gruppen räknar orden med dig.
Meningen ur högen 9–15 min	2. Du säger nästa mening, och paren säger den igen, lägger klossarna och bygger den.	Paren bygger två meningar, men bara en i raden Fyra ord. Bokstäverna går tillbaka i högen, utom efter den sista. Du går mellan paren.
Byt ett ord 15–20 min	3. Den ena i paret byter tyst ett ord, och den andra läser den nya meningen.	Den sista meningen ligger kvar, och i paret turas de om att byta ett ord tills tiden är slut. Du går mellan paren.
Skriv meningen 20–25 min	4. Var och en skriver en ny mening på sin whiteboardtavla och läser med fingret under.	Lägg bokstäverna i högen och sudda meningarna på tavlan, men låt hörnet stå. Säg en ny mening ur raden. Du lyssnar på dagens elever.
Avslut 25–30 min		Var och en säger ett ord från dagens lek och vad hen gjorde med det. Du säger kort vad du hörde.
Efter passet	Du noterar i snabbmallen vilka av dagens elever som i steg 4 fick med alla ord, mellanrum, stor bokstav och punkt, var de fastnade, och om gruppen tar samma rad, nästa rad eller nästa lektion.	

Den som är klar före de andra får fyra bokstäver ur högen som blir ett ord ur Ordbanken, men i blandad ordning. Hen flyttar dem och läser tills hen hittar ett ord.

Lektionskort: niclasfohlin.se/stodundervisning/ljudlek-fran-ord-till-mening-lektionskort.pdf

Ljudstarten: samma fem minuter varje pass

Alla svarar samtidigt. Vänd ansiktet mot eleverna, så att de ser din mun.

Moment	Så gör du
Dagens ljud	Visa bokstaven och säg ljudet. Alla säger efter, och någon säger ett ord på ljudet. Sist säger alla ljuden för några bokstäver ni har haft.
Sätt ihop	Dra ut fem ord utan paus, med handen från vänster till höger sett från eleverna. Räkna tyst till tre och knyt handen, så säger alla ordet. Sist säger en av dagens elever ett ord ensam.
Dela upp	Säg fyra ord med olika många ljud. Alla säger ordet och sedan ljuden, med ett finger för varje, och räknar fingrarna sist. I lektionerna före Räkna ljud i banken säger du ljuden först och gruppen efter.

Säg ljudet och inte bokstavens namn, och b, d, g, k, p och t korta och utan ö. Orden tar du ur Ordbanken, och i Dela upp blandar du in ord ur de lättare ordgrupperna, så att orden har olika många ljud. Dagens ljud, dina fraser och ordgrupperna står i Ljudlek i grupp. Gruppen behåller sin ordgrupp från lektion till lektion.

Vad du gör och säger i varje steg

Här är lärarens ord, så att du kan säga dem som de står.

Steg	Vad du gör	Exempelfraser
1 MENINGEN PÅ TAVLAN <i>Hur många ord har min mening?</i>	Säg meningen två gånger och lägg en kloss för varje ord. Börja med stor bokstav, skriv ett ord i taget och läs från början. Sätt punkten: "Nu har jag sagt allt." Ibland hoppar du över ett mellanrum med flit.	<i>"Jag ska skriva: Ola ler."</i> <i>"Hur många ord? Räkna med mig."</i> <i>"Jag läser från början: Ola ler."</i>
2 MENINGEN UR HÖGEN <i>Vilket ord bygger vi nu?</i>	Säg nästa mening. Alla säger den igen, och paret lägger klossarna. De bygger ett ord var, och den som väntar säger också ljuden. Båda läser från början efter varje ord. Skriv sedan meningen på tavlan, så att paren kan jämföra.	<i>"Säg den igen och lägg klossarna."</i> <i>"Bygg det första ordet, en bokstav för varje ljud."</i> <i>"Läs från början med fingret under."</i>
3 BYT ETT ORD <i>Kan din kamrat läsa den?</i>	Den ena byter tyst ett ord, helst det sista, medan kamraten blundar. Det nya ordet stavas som det låter. Kamraten ljudar det nya ordet med fingret under och läser meningen högt, och den som bytte säger om det stämmer.	<i>"Byt ett ord tyst medan din kamrat blundar."</i> <i>"Ljud det nya ordet och läs meningen."</i> <i>"Var det det du ville skriva?"</i>
4 SKRIV MENINGEN <i>Kan du skriva den själv?</i>	Säg en ny mening ur raden. Var och en säger den igen, lägger klossarna, skriver meningen på sin whiteboardtavla och läser den med fingret under. Den som inte minns hur en bokstav ser ut letar upp den i högen.	<i>"Säg den igen och lägg klossarna."</i> <i>"Skriv ett ord i taget, med mellanrum."</i> <i>"Läs det du har skrivit, med fingret under."</i>

Lyssna efter

Bekräfta först det som eleven gjorde rätt, och försök sedan igen tillsammans. [Skrivstrategier](#) är ett A4 på metodens sida med strategierna för ordet och meningen, som att säga meningen igen och säga ordet långsamt, när eleverna skriver den nya meningen.

Skrivstrategier: niclasfohlin.se/skrivstrategier

Det eleven gör	Det som händer	Så gör du
Bygger "lr" för ler	Vokalen faller bort	"Du hörde /l/ och /r/. Vad hör du mellan dem?"
Bygger "Olaler."	Orden flyter ihop	"Läs från början. Hur många ord?"
Skriver "ola ler"	Stor bokstav och punkt saknas	"Var börjar meningen, och var slutar den?" Peka på hörnet av tavlan om eleven inte hittar den stora bokstaven.
Lägger en kloss för varje ljud i Vi ler	Eleven räknar ljuden i stället för orden	"Säg meningen igen och lägg en kloss för varje ord: Vi, ler."
Börjar bygga direkt	Eleven har inte sagt meningen igen	"Vad gör du först?" Säg meningen igen och lägg klossarna tillsammans med eleven.
Läser "Vi ler" när det ligger Vi ror	Eleven läser meningen som låg där före bytet	"Läs det som ligger, med fingret under."

Arbetsform: alla i kör, växlande, gemensamt

I ljudstarten svarar alla samtidigt, och i lektionen går ni från att du visar till att var och en gör själv. Paren och trion sätter du ihop som i Ljudlek i grupp.

Exempel: så går ett pass till

Gruppen:

sex elever i förskoleklass och åk 1, vecka 10, tre pass i veckan. Gruppen gör Från ord till mening för tredje passet i följd, det första i raden Tre ord. Dagens ljud är /h/, och dagens elever är Mira och Omar.

Ljudstarten. Läraren visar h och säger ljudet: "Hhh."

Meningen på tavlan. Läraren säger: "Jag ska skriva: Vi ser solen." Alla räknar orden medan hen lägger tre klossar. Hen skriver Vi och läser det, lämnar ett fingers mellanrum, skriver ser och läser från början: "Vi ser." Efter solen sätter hen punkten: "Nu har jag sagt allt."

Meningen ur högen. Paren är Alva och Elin, Omar och Noah, Leo och Mira. Läraren säger den andra meningen: "Ali tar mos." Alla säger den igen, och varje par lägger tre klossar. Omar bygger Ali. Noah bygger tar men lägger det direkt efter Ali. Omar läser från början: "Alitar." Noah lägger ett finger emellan och flyttar tar.

Byt ett ord. Mira byter tyst mos mot mat medan Leo blundar. Leo ljudar mmmmaa och läser: "Ali tar mat." Mira säger: "Ja, det står så."

Skriv meningen. Läraren säger en ny mening: "Vi har is." Mira skriver alla tre orden med stor bokstav, mellanrum och punkt. Omar skriver "vi har is." Läraren frågar: "Var börjar meningen?" Omar tittar i hörnet av tavlan och byter v mot ett stort V.

Avslutet. Alva säger: "Ali. Jag byggde det med stort A."

Efteråt noterar läraren: Mira får med allt, och Omar glömmer den stora bokstaven. Nästa pass tar gruppen samma rad, och dagens elever blir Alva och Leo.

När eleven fastnar

Vänta tre sekunder och ge minsta möjliga stöd först. Blir det många fel i gruppen, säg ordet i kör, låt sedan några elever säga det ensamma och ta samma ord minst tre gånger.

Fråga alltid först:

Vad hör du?

Gå upp för stödtrappan i stunden. Ge inte nästa stöd förrän eleven har provat det förra:

1. Säg ordet igen, långsamt: mmmooosss. Dra fingret under bokstäverna medan ni säger det.
2. Visa hur munnen gör. Eleven tittar i spegeln och känner efter: läpparna är ihop vid /m/ och runda vid /o/.
3. Gör uppgiften mindre: eleven väljer mellan två bokstäver, som e och o.
4. Visa med handen eller med något att flytta: peka på klossen för ordet som eleven bygger, och lägg ett finger mellan orden.
5. Säg det tillsammans, och låt eleven säga det själv efteråt: ni säger meningen i kör, och sedan säger eleven den ensam och bygger den igen.

Till sist säger, bygger och läser eleven meningen själv.

Var hittar du orden och materialet?

Meningarna du säger står i tabellen Meningarna, och bokstavskorten och arken med bokstäver att bygga med står under Materialet. Orden till ljudstarten står i Ordbanken.

Egna ord går också bra, utom orden i ljudkollen och i screeningens version B.

Tre krav gäller egna ord:

Kända ord	Ljudenliga	Gruppens bokstäver
Eleven vet vad ordet betyder	En bokstav för varje ljud, som låter som den brukar	Bara bokstäver som gruppen har haft

Varianter

Byt till en variant i samma steg när gruppen behöver något nytt.

Variant	Så gör ni	När den passar
Namnmeningar	Du säger en mening med ett namn först, och varje par byter det mot ett av sina egna namn, som <i>"Mira ser solen"</i> . Den som heter så bygger namnet med stor bokstav.	Steg 2, när namnen stavas som de låter
Meningsväggen	Du skriver parens nya meningar på ett papper på väggen, och i slutet av steget läser gruppen dem i kör. Ta ned papperet före steg 4.	Steg 3, när paren hinner byta många gånger

Meningarna

Här står meningarna till raderna Två ord, Tre ord och Fyra ord, i bokstävernas ordning. Ta de första meningarna som bara har bokstäver som gruppen har haft. En mening med ett namn mitt i, som *"Ola ser Lisa"*, står sist i raden. Byt gärna ett namn mot namnet på någon i gruppen, när det stavas som det låter.

Raden	Meningarna
Två ord	Ola ler. Lisa ror. Vi ler. Ola vilar. Elin målar. Vi åker. Ali syr. Mira läser. Vi äter.
Tre ord	Ola ser solen. Elin ser solen. Mira ser mos. Vi ser solen. Ali tar mos. Vi har is. Vi äter mat. Mira läser mera. Elin ser snö. Ola ser Lisa.
Fyra ord	Ola ror i solen. Vi vilar i solen. Elin tar mos nu. Mira målar tre hus. Vi äter mat ute. Mira har tre bär. Ali ser tre sälar.

Alla ord är ljudenliga. Säg vad ett ord betyder första gången, som ror och syr. Låt r:et höras, som i har, ser och målar, också när nästa ord börjar med s, t eller l.

Ordbanken

Här är orden till ljudstarten, i sex ordgrupper från lätt till svårt. Alla ord är ljudenliga, med ett ljud för varje bokstav.

Ordgrupp	Orden
Två ljud att dra ut	is, ål, se, le, ro, sy, nu, ny, så
Tre ljud att dra ut	sol, lus, mus, mos, vas, mål, nål, mås, sås, räv, säl, hår
Med klusil	mat, lök, nöt, pil, gås, kål, gul, bad, båt, tåg, duk, tak
Två stavelser	sola, mosa, lera, rasa, mera, läsa, måla, leta, vila, bada, baka, kaka
Konsonantmöte först	snö, blå, sko, bro, tre, grå, klo, stå, sten, stol, glas, svan, stor, smör
Konsonantmöte sist	fisk, mask, hand, sand, hund, vind, land, hals, rund, tält

Orden står i ordning, lättast först. Hur du säger orden och vilka ord som får vänta står under Ordbanken i Ljudlek i grupp.

Följ upp effekten

Du ser i steg 4 vad eleverna klarar, och ljudkollen var tredje vecka visar samma sak för varje elev. Berätta konkret för eleven vad hen har lärt sig.

Under passet	I steg 4 lyssnar du på dagens elever. Säger de meningen igen själva, och får de med alla ord, mellanrum, stor bokstav och punkt? Läser de det som står?
Efter varje pass	I snabbmallen noterar du det dagens elever skrev och var de fastnade.
Efter raden Egen mening	Gör ljudkollens uppgift 9 med en elev i taget, omkring en minut per elev.
Var tredje vecka	Du gör ljudkollens uppgift 9 om påhittade ord, uppgift 7 om att skriva ord och uppgift 4 om bokstävernas ljud.

Mål: vad eleven ska kunna efter lektionen

Det övergripande målet är att eleven ska kunna skriva och läsa en kort mening.

Efter lektionen ska eleven kunna:

☐ säga en mening, säga den igen och lägga en kloss för varje ord	☐ bygga och skriva en mening på två till fyra ord, med mellanrum, stor bokstav och punkt
☐ läsa tillbaka det som ligger eller står, med fingret under, och läsa ett ord som kamraten har bytt	

Snabbmall

Bladet gäller veckans tre till fem pass. Raden är gruppens rad i tabellen. Så blir lektionen svårare. Under Nästa gång skriver du samma rad, nästa rad eller nästa lektion, och de första veckorna kryssar du det som ska med.

SNABBMALL · Ljudlek: Från ord till mening			
Vecka _____ Eleverna _____			
Passen			
Pass	Före: raden, dagens ljud och dagens elever Vid varje namn: det du lyssnar efter.	Efter: det dagens elever sa och gjorde i steg 4, och var de fastnade	Nästa gång
1 Datum			
2 Datum			
3 Datum			
4 Datum			
5 Datum			

Det här ska med i varje pass Kryssa efter passet de första tre veckorna.					
Pass	1	2	3	4	5
Vi sa meningen igen och lade en kloss per ord.	☐	☐	☐	☐	☐
Vi lämnade ett fingers mellanrum mellan orden.	☐	☐	☐	☐	☐
Efter varje ord läste vi från början.	☐	☐	☐	☐	☐

Sist i veckan Läs raderna och kryssen ovanför.	
Det här gör eleverna själva nu som de inte gjorde förut	→ Jag tar med mig in i nästa vecka

Ta nästa rad när dagens elever själva skriver en mening med alla ord, mellanrum, stor bokstav och punkt, två pass i följd. Klarar fler än hälften av eleverna steg 4 i sista raden, visar ljudkollens uppgift 9 vad ni gör sedan.

Kort om grunden

I åk 1 betydde det muntliga språket, arbetsminnet och stavningen mest för hur eleverna skrev (Kim och Schatschneider, 2017). Därför säger eleven meningen igen och lägger en kloss för varje ord innan hen bygger. Elever i riskzonen för läs- och skrivsvårigheter stavade och läste bättre när de fick lära sig att skriva ord ljud för ljud (Weiser och Mathes, 2011). Barn i åk 1 gjorde större framsteg i sitt eget skrivande när de skrev en text tillsammans tio minuter om dagen och turades om att hålla pennan (Roth och Guinee, 2011).

Bygger på [Fohlin och Wilson, Skriv! \(utkommer 2027\)](#), Kim och Schatschneider (2017), Weiser och Mathes (2011) och Roth och Guinee (2011).

Bilderna i filmerna: Fluent Emoji, © Microsoft Corporation, MIT-licens.

Material

Här finns lektionskortet, bokstavskorten och arken med bokstäver att bygga med. Varje par har ett ark med små bokstäver, och två par delar ett ark med stora bokstäver och tecken. Med tolv elever blir det sex ark med små bokstäver och tre med stora. Skriv ut arken på tjockt papper, laminera dem och klipp isär bokstäverna. Klossarna är desamma som i Ord och stavelser, och du behöver fyra per elev och fyra till dig.

Elevens material står i Andika, ett gratis typsnitt från SIL som är gjort för att vara lätt att läsa. Ladda ner det på software.sil.org/andika och använd det när du gör egna kort och blad.

Bokstäver att bygga med

Arken har hela alfabetet, och de bokstäver som behövs mest finns flera gånger, så att paret kan bygga varje mening i Meningarna ur sin hög.

Till läraren · Bokstäver att bygga med	
Högen	Ta först bort de bokstäver som gruppen inte har haft. Lägg de små bokstäverna i en hög mitt på parets bänk och bred ut dem med bokstaven uppåt, så att alla bokstäver syns. Lägg de stora bokstäverna och tecknen i en liten hög mellan två par. Paret sitter bredvid varandra, så att meningen ligger rättvänd för båda. Saknas en bokstav, skriv den på en lapp.
Upp och ned	Visa eleverna att u blir n och d blir p när bokstaven ligger upp och ned.

a	a	a	a	b	c
d	e	e	e	e	f
g	h	i	i	i	j
k	k	l	l	m	n
n	o	o	p	q	r
r	r	r	s	s	t
t	t	u	v	w	x
y	z	å	å	ä	ö

A	A	B	C	D	D
E	E	F	G	H	H
I	J	J	K	L	L
M	M	N	O	O	P
Q	R	S	T	U	V
V	W	X	Y	Z	Å
Ä	Ö	.	.	.	.
.	.	.	.	?	?

Bokstavskorten

Det är samma 24 kort i alla lektioner, i den ordning bokstäverna blir dagens ljud.

Till läraren · Bokstavskorten	
Så gör du	Skriv ut korten på tjockt papper och klipp isär dem. Håll upp kortet för dagens ljud så att alla ser det, och håll det rättvänt, eftersom u blir n och d blir p när kortet vänds upp och ned.

s

o

l

a

r

m

e

n

i

v

t

f

å

p

k

d

u

b

g

h

y

ä

ö

j

Ljudlek: Från ord till mening

Lektionskort

F-2 · 30 minuter · 2-12 elever

Mål: kunna skriva och läsa en kort mening.

Säg igen Säg meningen igen och lägg en kloss för varje ord.	Bygg ett ord i taget Stor bokstav först, en bokstav för varje ljud, mellanrum och punkt sist.	Läs från början Läs från början efter varje ord, med fingret under.	Byt ett ord Den ena byter tyst ett ord, och kamraten läser.

Meningarna Ta meningar med bokstäver som gruppen har haft.

Meningen	Orden
Rad 1 · Två ord	Ola ler. Lisa ror. Vi ler. Ola vilar. Elin målar. Vi åker. Ali syr. Mira läser. Vi äter.
Rad 2 · Tre ord	Ola ser solen. Elin ser solen. Mira ser mos. Vi ser solen. Ali tar mos. Vi har is. Vi äter mat. Mira läser mera. Elin ser snö. Ola ser Lisa.
Rad 3 · Fyra ord	Ola ror i solen. Vi vilar i solen. Elin tar mos nu. Mira målar tre hus. Vi äter mat ute. Mira har tre bär. Ali ser tre sälar.
Rad 4 · Egen mening Ola ser mos.	Eleven säger en egen mening på två till fyra ord eller byter två ord i en mening ur tabellen Meningarna.

Säg vad ror och syr betyder. I raden Egen mening skriver du småorden "jag" och "och" på tavlan.

Passet

Delen	Så leder du	Du säger, till exempel
Före passet	Bokstäver att bygga med: de små i en hög per par, de stora och punkterna mellan två par. Skriv dagens stora bokstäver i hörnet av tavlan. Fyra klossar per par och en whiteboardtavla per elev. Välj dagens ljud, en bokstav som gruppen övar. Börja i rad 1. Bestäm paren och dagens elever: två eller tre som du lyssnar på i steg 4.	
Ljudstart 0-5 min · alla i kör	Dagens ljud: visa bokstaven, och alla säger ljudet i spegeln. Sätt ihop fem ord: fisk, mask, hand, sand, hund. Dela upp fyra: snö, blå, fisk, mask.	Sätt ihop: "Mmmooosss. Vilket ord blir det?" Dela upp: "Mus. Säg ljuden och håll upp ett finger för varje."
1 Meningen på tavlan 5-9 min · du visar	Säg en mening, lägg en kloss för varje ord och skriv den på tavlan. Tänk högt.	"Jag ska skriva: Ola ler." "Hur många ord? Räkna med mig."
2 Meningen ur högen 9-15 min · alla	Två meningar. Paret säger meningen igen, lägger klossarna och bygger den.	"Säg den igen och lägg klossarna." "Bygg det första ordet, en bokstav för varje ljud."
3 Byt ett ord 15-20 min · i par	Den sista meningen ligger kvar. Den ena byter tyst ett ord, den andra läser. Sedan byter de.	"Byt ett ord tyst medan din kamrat blundar." "Ljuda det nya ordet och läs meningen."
4 Skriv meningen 20-25 min · var och en	Sudda tavlan men inte hörnet. Säg en ny mening. Alla skriver och läser med fingret.	"Säg den igen och lägg klossarna." "Skriv ett ord i taget, med mellanrum."
Avslut 25-30 min · alla	Var och en svarar. Säg vad du hörde.	"Säg ett ord från i dag och vad du gjorde med det."
Efter passet	Skriv upp vilka av dagens elever som klarade steg 4. Nästa rad när dagens elever skriver en mening själva, två pass i följd.	

Lyssna efter I alla steg: vänta tre sekunder och fråga "Vad hör du?" Säg först vad eleven gjorde rätt.

Det eleven gör	Så gör du
Bygger "Olaler."	"Läs från början. Hur många ord?"
Skriver "ola ler"	"Var börjar meningen, och var slutar den?" Peka på hörnet av tavlan om eleven inte hittar den stora bokstaven.
Börjar bygga direkt	"Vad gör du först?" Säg meningen igen och lägg klossarna tillsammans med eleven.
Läser "Vi ler" när det ligger Vi ror	"Läs det som ligger, med fingret under."

Snabbmall

Ljudlek: Från ord till mening · F-2

Bladet gäller veckans tre till fem pass. Raden är gruppens rad i tabellen. Så blir lektionen svårare. Under Nästa gång skriver du samma rad, nästa rad eller nästa lektion, och de första veckorna kryssar du det som ska med.

SNABBMALL · Ljudlek: Från ord till mening

Vecka _____ Eleverna _____

Passen

Pass	Före: raden, dagens ljud och dagens elever Vid varje namn: det du lyssnar efter.	Efter: det dagens elever sa och gjorde i steg 4, och var de fastnade	Nästa gång
1 Datum			
2 Datum			
3 Datum			
4 Datum			
5 Datum			

Det här ska med i varje pass Kryssa efter passet de första tre veckorna.					
Pass	1	2	3	4	5
Vi sa meningen igen och lade en kloss per ord.	☐	☐	☐	☐	☐
Vi lämnade ett fingers mellanrum mellan orden.	☐	☐	☐	☐	☐
Efter varje ord läste vi från början.	☐	☐	☐	☐	☐

Sist i veckan Läs raderna och kryssen ovanför.	
Det här gör eleverna själva nu som de inte gjorde förut	→ Jag tar med mig in i nästa vecka

Ta nästa rad när dagens elever själva skriver en mening med alla ord, mellanrum, stor bokstav och punkt, två pass i följd. Klarar fler än hälften av eleverna steg 4 i sista raden, visar ljudkollens uppgift 9 vad ni gör sedan.

© Niclas Fohlin. Mall till Ljudlek: Från ord till mening, <https://niclasfohlin.se/stodundervisning/ljudlek-fran-ord-till-mening>.

Målkoll före och efter

Ljudlek: Från ord till mening · F-2

Fyll i före insatsen och igen efter perioden. Kryssa i det eleven klarar, och skriv under Notering vilket stöd som behövdes.

Elev: _____ Datum före: _____ Datum efter: _____

Efter perioden ska eleven oftare kunna	Före	Efter
säga en mening, säga den igen och lägga en kloss för varje ord	☐	☐
bygga och skriva en mening på två till fyra ord, med mellanrum, stor bokstav och punkt	☐	☐
läsa tillbaka det som ligger eller står, med fingret under, och läsa ett ord som kamraten har bytt	☐	☐

Notering

© Niclas Fohlin. Mall till Ljudlek: Från ord till mening, <https://niclasfohlin.se/stodundervisning/ljudlek-fran-ord-till-mening>.

Skrivstrategier

Till läraren som undervisar i skrivande, F–9

En strategi i taget Visa den när du skriver och tänker högt. Gå vidare när eleven använder den själv.	Säg det först Eleven säger meningen eller berättar texten innan hen skriver.	En läsare som svarar Någon läser texten och säger vad hen förstod och vad hen undrar.

Ordet och meningen För den som fastnar på orden, i alla årskurser. Säg först det som stämmer.		
Strategin	Så märker du det	Så gör och säger du
Säg meningen igen	Tappar meningen medan hen skriver, eller har bara ett ord: "Hunden."	"Vad gjorde hunden? Säg hela meningen och säg den igen. Hur många ord?" Ett finger på pappret efter varje ord blir mellanrummet.
Säg ordet långsamt	Hoppar över ljud: "mr" för "mor", "tol" för "stol".	"Säg det långsamt. Vad hör du först? Och sedan? Sist?"
Skriv det du hör	Vågar inte skriva: "Hur stavas det?"	"Skriv det du hör. Sedan tittar vi på hur det stavas."
Ord som inte låter som de står	Skriver "åk" för "och", "ja" för "jag".	Visa ordet. "Vad låter inte som det står? Täck över, skriv och jämför."
Dela ordet långa ord	Skriver "cykel hjälm", eller tappar en del.	"Säg ordet. Hur många delar? Skriv en del i taget. Står ordet ihop?"
Läs från början	Skriver orden ihop: "Olaler", eller läser det hen ville skriva.	"Läs med fingret under. Hur många ord? Står allt med? Var slutar meningen?" Säg inte själv vad som fattas.

Tar bokstäverna all kraft i en längre text, får eleven diktera för dig eller använda tal till text, utom när ni övar ljudandet.

Texten och läsaren Före, under och efter skrivandet, själv eller med dig. Stavningen tar ni när texten är klar.		
Strategin	Så märker du det	Så gör och säger du
Vem läser?	Frågar hur långt det ska vara, eller vad du vill ha.	"Vem läser? Vad behöver hen veta?" Texten blir så lång som läsaren behöver.
Berätta först	Har pennan i handen men ingen tanke.	Låt eleven berätta för en kamrat. "Bra. Skriv det du just sa."
Gör en plan	Börjar direkt och skriver ned det hen kommer på.	Låt eleven skriva fler lappar än hen behöver och lägga en åt sidan. "Behöver läsaren det här?"
Låna ett drag	Skriver likadant varje gång, eller lånar kamratens händelse.	"Vad gör författaren här? Vad kallar vi det? Samma sätt, ditt eget innehåll."
Skriv vidare	Skriver en rad och blir sittande.	"Läs din sista mening. Vad kommer sedan?" Lär eleven att ställa frågan själv.
Markera och skriv vidare	Stannar vid varje svårt ord och tappar tråden.	"Dra en prickad linje under ordet och skriv vidare. Vi tar det när texten är klar."
Pröva på en läsare	Märker inte vad som saknas, eller får bara "Bra!"	Låt kamraten läsa eller göra det som står och säga: "Här var jag med. Nu undrar jag ..."
Ändra en sak	Rättar bara stavningen när texten ska bearbetas.	"Var undrade läsaren? Lägg till eller ändra där, och säg varför."
Vad tar jag med mig?	Glömmer läsarens svar till nästa text.	Låt eleven skriva en rad om vad hen tar med sig och läsa den som sitt mål före nästa text.